

Daria Harjevschi – directorul Bibliotecii publice orășenești din Chișinău

Directorul Bibliotecii Naționale Petru Ganenco în articolul *Tradițiile istorice trebuie să fie cunoscute și respectate de toți* scrie: „...în Republica Moldova orice instituție, iar în prezent și orice bibliotecă, „a intrat în istorie”, a lăsat și continuă să lase „urme în istorie”. Deci, trebuie să mărim numărul de istorici, care să scrie istoria „casei a doua”, unde mulți oameni își petrec o jumătate de viață. Credem, că în viitor la concursurile pentru angajarea bibliotecarilor va fi inclusă și o asemenea întrebare: *Ce cunoașteți din istoria bibliotecii în care doriți să lucrați?* Răspunsul trebuie să fie individual, referitor la fiecare bibliotecă în parte, dar și la istoria bibliotecilor din Basarabia în ansamblu”[2].

Daria Harjevski.

Așadar, facem cunoștință cu istoria Bibliotecii Naționale, mai precis, cu o filă din istoria acestei instituții legată de numele Dariai Harjevschi, care a condus Biblioteca în decurs de 40 de ani, din 1884-1924. În 2014 se împlinesc 130 de ani cand tânăra Daria Harjevschi a preluat conducerea Bibliotecii Centrale din Chișinău, și 80 de ani de la trecerea acesteia în lumea celor dreți.

Sa născut în 1862 într-o familie de nobili. În acești ani firul telegrafic abea lega Chișinăul cu Rusia, iar puțin mai târziu încep lucrările pentru construirea căii ferate Chișinău – Odesa, care aveau să fie finisate cu puțin timp înaintea războiului din anii 1877-1878, când Chișinăul era vizitat de către Împăratul Alexandru al II-lea.

O contribuție deosebită la modernizarea orașului o aduce Carol Schmidt, primarul Chișinăului în anii 1877-1903: construirea capelei din cartierul Râșcani și a câtorva case pentru invalizi (1877-1881), deschiderea unui azil pentru pribegi (1899), construirea Amfiteatrului popular cu o sală de spectacole (1900), a fost dezvelit bustul lui Pușkin, au fost trase primele linii de tramvai (1881-1895), a fost construită rețeaua de canalizare a orașului, s-a introdus iluminatul stradal, s-au construit numeroase edificii (Școala Reală (1886), Gimnaziul de Fete al Principesei Natalia Dadiani (1900), Muzeul de istorie a ținutului (1889), sediul actual al Primăriei (1901) etc.). A fost inițiatorul deschiderii unui muzeu al Școlilor, a Socetății Muzicale *Armonia* și a Școlii orășenești de Arte Plastice (1894) azi – Colegiul de arte plastice *Alexandru Plămădeală*).

Biblioteca Obștească Orășenească de la 19 octombrie 1877 îndeplinea funcțiile unei biblioteci municipale și funcțiile fostei Biblioteci Publice Guberniale din Basarabia. La 19 octombrie 1877, administrația gubernială a Basarabiei predă oficial fondul de carte a Bibliotecii Publice Guberniale, în număr de 8073 de volume în posesia orașului, aflată sub răspunderea bibliotecarei Anna

Kurkovski. Din acest an Biblioteca publică gubernială din Chișinău are și o denumire nouă – Biblioteca publică orășenească. Într-o scrisoare a guvernatorului Basarabiei, din 29 septembrie 1876, adresată primarului orașului se sublinia că: „*Biblioteca încă nu înseamnă că va deveni orășenească..., pentru oraș rămâne obligatorie numai suportarea cheltuielilor pentru întreținerea acestei biblioteci.* ”

În 1884, la vârsta de 22 de ani, la Biblioteca vine Daria Harjevski, care o înlocuiește pe Anna Kurkovski. Primind biblioteca cu aproximativ 12 mii de volume, spre sfârșitul activității sale o dă în primire cu peste 80 mii de volume.

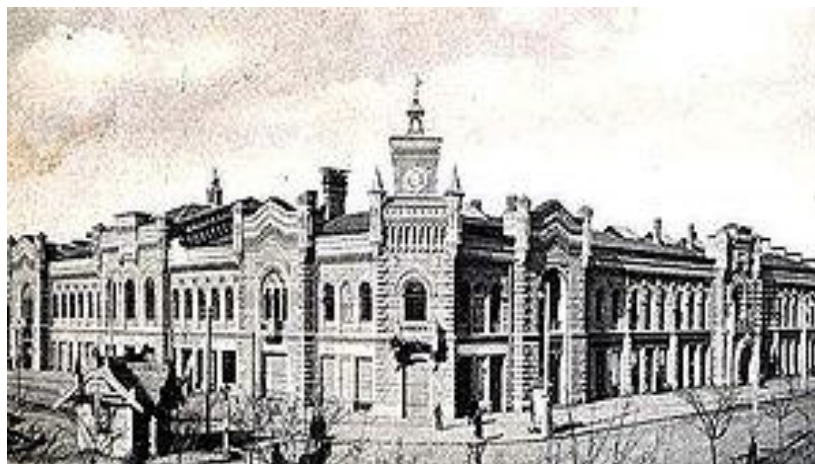

Carol Schmidt

De la bun început Daria Harjevski lucrează asupra imaginii Bibliotecii: publică anunțuri referitoare la bibliotecă, în 1891 tipărește primul catalog al publicațiilor din bibliotecă, mai târziu apar cataloagele pentru abonații de categoriile I, II, și III. Tot în acest an se deschide și secția împrumut la domiciliu. În legătură cu omagierea zilei de naștere a lui A. S. Pușkin (100 de ani), în 1899 se deschide o secție pentru servirea copiilor, care începe a funcționa de la 1 ianuarie 1900, purtând și numele marelui poet. În ziua inaugurării secției pentru copii, acestea i-au fost donate peste 400 de cărți. Daria Harjevski personal îndrumă și supraveghează lectura copiilor.

Prin străduința Dăriei Harjevski sunt adoptate și reguli noi, care cuprind toate sferele de activitate a structurii nou-înființate în bibliotecă. Pentru rezolvarea problemelor practice se convoca Consiliul Bibliotecii cel puțin de patru ori pe an, la care asistau nu numai curatorii bibliotecii și membrii consiliului, dar, adeseori era invitat și primarul orașului. Consiliul acorda o mare atenție procurării literaturii, luând, totodată, în considerare, componența cititorilor și necesitățile lor. Daria Harjevski introduce în practica completării tradiția de a aduna anual de la diferiți specialiști și cititori comenzi speciale pentru achiziția de carte. Cu doi ani până la venirea ei în bibliotecă (1882), a fost primită o donație solidă de cărți (1 153 de ex.) de la moștenitorii părcălăbului Chișinăului Vasile Mazarachi, în limbile franceză, română și rusă. Cel mai rodnic an de donații a fost 1895, anul obținerii de către Bibliotecă Publică Orășenească a bibliotecii personale a lui L. M. Lihtanski, care conținea 6688 de volume. În anii (1892-1897) colecția de carte a bibliotecii s-a majorat cu 8388 de ex. cu titlu de donații. Urmașii boierului Constantin Râșcanu au donat bibliotecii 764 volume, Maria Abramov (627), moștenitorii lui Semașco (406), Vasile Stroescu – 1290 cărți în limbile română, franceză, engleză, germană și poloneză. Soția primarului și deputatului în Duma de Stat, Ecaterina Siținski, donează 600 de volume în rusă și franceză.

Fondurile bibliotecii sporesc an de an, astfel, că în 1902 administrația Municipiului Chișinău îi repartizează un local nou cu ventilație, încălzire cu aburi și electricitate. În perioada nominalizată, după 70 de ani de existență, colecția Bibliotecii însuma 38 mii de volume. În acest scop, în incinta Casei orășenești a fost pusă la dispoziția bibliotecii 1/3 din etajul de sus, având 11 săli mari: un vestibul mare cu cuier pentru un număr de peste 200 de vizitatori, o sală mare pentru împrumutul cărților (la domiciliu), o sală mare pentru lectura ziarelor, sală pentru lectura cărților, iar alta pentru depozitarea cărților, biroul bibliotecarului, camera pentru personal, două săli mari pentru depozitarea cărților. Pentru Biblioteca pentru copii „A. S. Pușkin” au fost rezervate două săli: de împrumut și sala de lectură. În afară de aceasta, la demisol au fost rezervate două săli pentru depozitarea ziarelor (biblioteca arhivează zăarele începând cu anii 30 al secolului al XIX-lea).

Special pentru bibliotecă, din Viena, au fost procurate mobilă confortabilă și inventar, iar în depozitul de cărți au fost instalate polițe mobile în câteva niveluri, ceea ce permitea folosirea cărților fără scară.

Ameliorarea condițiilor de activitate a bibliotecii și majorarea alocărilor se răsfrângeau, indiscutabil, favorabil asupra activității sale, în special, asupra completării și organizării servirii cititorilor. În anii 90, în bibliotecă funcționau trei secții: de împrumut, sala de lectură și secția pentru copii „A. S. Pușkin”, cu secție proprie de împrumut și sală de lectură. A sporit și fondul bibliotecii: la 1 ianuarie 1903 biblioteca număra 40405 exemplare de cărți, 827 colecții de ziare și 120 de hărți geografice. Pe parcursul anului 1903, biblioteca a fost completată cu 3749 volume.

Anul 1905 biblioteca îl începe cu un patrimoniu de 47 mii de exemplare de cărți și reviste în limbile rusă și străine, din toate domeniile ale științei, de literatură artistică și pentru copii, cu un număr impunător de cărți valoroase și rare. Spre sfârșitul anului 1913, fondul bibliotecii s-a majorat pînă la 62894 volume de cărți și publicații periodice.

Daria Harjevschi organizează secția scrierilor despre Basarabia, *Basarabiana*.

Crearea și extinderea acestui compartiment era important și necesar atât din punct de vedere național cât și din punct de vedere cultural. Având în vedere faptul că colecționarea rarităților literare ale țării este un lucru de onoare a populației, biblioteca contează pe bunăvoința populației Basarabiei. În acest scop, biblioteca face un apel către persoanele care dețin manuscrise sau ediții cu referire la geografia, etnografia, istoria, literatura, economia etc. a ținutului de a oferi bibliotecii ajutor în completarea secției *Basarabiana*. Totodată, biblioteca anunță că manuscrisele și cărțile care vor intra în posesia ei vor fi păstrate în condiții excelente și bine păzite, fiind considerate patrimoniu al țării. Carol Șmidt a oferit documente ce conțin informații privitoare la hotarele orașului Chișinău, care au fost folosite de Comisia de arhivă la alcătuirea unui volum ce ține de acest domeniu. Din partea Arhivei centrale din Moscova au fost primite 93 volume din domeniul istoriei și arheologiei.

În anul 1912 Biblioteca publică din Chișinău a organizat, răspunzând la cererile crescânde la literatura de studiere a ținutului natal, un fișier alfabetic sistematic special al cărților și articolelor de revistă din secțiunea *Basarabiana*.

În perioada 1-7 iunie 1911 Daria Harjevski participă la I Congres al Bibliotecarilor care a avut loc la Sankt-Petersburg. Principalul motiv pentru convocarea Congresului a fost anunțat în revista *Bibliotecari*, în felul următor: *Bibliotecile populare și publice sunt lipsite de drepturi, bibliotecile universitare se găsesc în stare de incertitudine, dezorganizare internă a unora și altora, fragmentarea totală a lucrătorilor de bibliotecă din cauza absenței autorităților locale și centrale, - aceasta este în linii generale situația biblioteconomiei rusești.*

Societatea biblioteconiștilor, punând în aplicare problemele identificate – „dezvoltarea și îmbunătățirea situației” a fost departe de a crede că este în putere să realizeze astfel de probleme, complexe și dificile. Și aici, desigur, apare ideea convocării unui Congres al bibliotecarilor. „Pe lângă faptul că acest Congres ar putea uni bibliotecarii, acesta trebuia să fie cel mai competent organ pentru luarea deciziilor pe probleme stringente în teoria și practica biblioteconomiei.”

Un alt motiv în organizarea congresului a fost și exemplul bibliotecarilor de peste hotare care creau societăți profesionale, organizau congrese etc. Primul Congres al bibliotecarilor americani a avut loc în 1853. În 1876 a fost înființată Asociația Bibliotecarilor Americani, în 1877 – Asociația bibliotecarilor britanici. La 1910 organizațiile naționale în domeniul bibliotecar existau deja în Austria, Belgia, Danemarca, Noua Zeelandă, Franța, Japonia etc. Organizarea congresului bibliotecarilor a fost influențat și de două congrese a bibliotecarilor germani din 1908 și 1909, reflectate în paginile revistei *Bibliotecari*, și Congresul Internațional organizat de către Institutul Bibliografic Internațional în iunie 1910 la Bruxelles.

Abordarea alegerii delegaților a fost foarte democratică: la lucrările Congresului putea participa reprezentantul oricărei biblioteci sau instituții, societăți, care avea o bibliotecă, specialiști din domeniul biblioteconomiei și bibliografiei. Cei interesați trebuiau să se adreseze la trezoreria Societății cu o cerere și o taxă anexată de 3 ruble.

Printre participanții la Congres erau bibliotecari și reprezentanți ai localităților rurale și urbane, bibliotecari și bibliofili, editori și librari. Aproximativ 75% dintre delegați constituiau lucrătorii de biblioteci (mai ales academice și publice). La Congres au participat 346 de delegați,

reprezentanți din 34 de gubernii afară de cei din Sankt Petersburg și Moscova și aproximativ 200 de invitați.

În cadrul Congresului Daria Harjevschi organizează o expoziție profesională, iar la *Secția Copii* din cadrul Congresului ea își împărtășește experiența de organizare a lecturii pentru copii a Bibliotecii Publice din Chișinău.

La acest congres, bibliotecarii pentru prima dată au evidențiat rolul bibliotecilor în dezvoltarea culturală și prosperitatea economică a țării. Tematica comunicărilor a fost atât de diversă și actuală, încât culegerea de lucrări publicată în 1912, a fost numită pe bună dreptate "*enciclopedia de biblioteconomie a timpului*." Ea cuprinde rapoarte și rezoluții de bază ale Congresului. Din anul 1912 cartea nu a fost niciodată reeditată.

Activitatea Dariai Harjevski nu se limitează doar la lucrul în bibliotecă. *Societatea amatorilor de artă dramatică*, întemeiată de ea, are cea mai bună trupă de artiști diletanți printre care strălucește și talentul acestei atotcuprinzătoare femei. Daria Harjevschi caută să influențeze chiar și lumea închisorilor, încât duminicile organizează lecturi la închisoare, unde la rugămintea ei se deschid ferestrele și în celulele pușcăriașilor. Câmpul sportiv "Ciclodromul" cu teatrul în mijlocul său este arena de activitate a domniei sale. Aici se organizează carnavalul și serbările cu bătaii de flori, la care, atrage cercurile aristocratice.

Daria Harjevschi participă activ în viața obștească a orașului, ocupând funcția de vicepreședinte (împeună cu Natalia Gonata) în *Comitetul de binefacere al orașului*, cu *Patronajul municipal al săracilor*. Activitatea Comitetului, – scrie d-na Gonata – *în tot timpul existenței sale, a avut ca scop ajutorarea populației sărace din oraș în cele mai diferite moduri, atât în împrejurările vieții obștești, cât și în cazuri excepționale ca: foamete, inundații, șomaj etc. Cea mai mare atenție Comitetul a dat-o instituțiilor de binefacere. Cu mijloace proprii, a înființat azilul pentru fete și prima cantină din oraș ... În timpul războiului, Comitetul și-a schimbat caracterul activității sale, consacrându-se cu totul sinistralilor de război...*

La 28 iunie 1934 la vârsta de 72 de ani, Daria Harjevski moare fiind înmormântată la Chișinău la Cimitirul Central din strada Armenească.

Cinstirea înaintașilor este un postulat din Sfânta Scriptură, dar și o datorie sacră a urmașilor. Nu poți merge înainte fără a avea trecutul ca punct de pornire. Pe parcursul anilor noi am știut să ne cinstim predecesorii, prin acțiuni concrete de conservare a tradițiilor, de publicare a unor lucrări, de studiere a istoriei Bibliotecii Naționale și de comemorare a înaintașilor. Cinste celor ce au fost înaintea noastră.

Ganenco, Petru. Tradițiile istorice trebuie să fie cunoscute și respectate de toți // Magazin bibliologic. – 1997. – Nr.4. – P.33-35.

Ganenco, Petru. Pagini din istoria Bibliotecii Naționale // Magazin bibliologic. – 1997. – Nr.4. – P. 22-32.

Ganenco, Petru. Istoria Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova de la 1832 până la 1918. – Chișinău, 2001.

Ciobanu, Ștefan. Chișinăul. – Ch.:Museum, 1996.

Bezveconnâi, Gheorghe. Femeia Basarabeană // Din trecutul nostru. – 1934. – Nr.11/12. – P. 36-37.

Матвеев, М. Ю. К 100- летию Первого Всероссийского съезда по библиотечному делу

<http://www.rba.ru/conference/forum3/docs/hist/matveev1.pdf>